

a. Grand

CIOBURILE

Cum sună astăzi o definiție tradițională: "Teatrul e oglinda lumii"? Modul nostru de a gândi - care se va obișnui și cu diferențierea între "înainte" și "după" decembrie 1989 - o acceptă cu un suris amar. Teatrul e și acum oglinda lumii, spartă, însă, ca și aceasta din urmă. Oglinda spartă pare un semn al sfârșitului, o presimțire a dezastrului, ghinionul, adică. Dar poate fi și gestul definitoriu pentru ruptură. Noi ne întrebăm de citva timp ce se întâmplă cu teatrul românesc, dacă vom mai avea public în sălile de spectacol, încotro va purta convulsia socialului arca bunei speranțe a teatrului. Noi ne întrebăm dar, în același timp, privim cioburile oglinzii care înainte focaliza trăirea, gândirea celor care mergeau la teatru.

Întrebarea și privirea, două semne ale zodiei teatrului. La intersecția lor, miracolul artei scenice a putut să înflorească dintotdeauna. Chiar și în lagărele de concentrare sau în taberele de muncă organizate cu atita genialitate negativă de către al treilea Reich.

Dar dacă cioburile acelei oglinzi fi-vor măturate, în ce ne vom privi de acum înainte? Cel care scriu la ora aceasta despre teatru par, în continuare, preocupați de "starea la zi" a fenomenului, de consemnarea puținelor premiere de la sfârșitul stagiunii. Ochii sînt ațintiți spre această toamnă de la care se așteaptă marea cu sarea. Sau o altă oglindă.

Sînt destul de puține șanse ca ea să apară. Dacă nu cumva se întâmplă mai multe lucruri, între altele. Mi se pare esențial pentru oamenii de teatru - regizorii și actorii, scenografil și criticii, directorii de instituții - să regîndească dimensiunile actului teatral. Să pornească pe cont propriu în a reaseza termenii dramaturgie - individualitate artistică - public în ecuația mult mai complexă a ceea ce înseamnă teatrul. Să dea un temel real aventurii de cunoaștere care este teatrul. Să-l determine pe spectator să se descopere chinuit, neîncrezător, sperînd cu bucurie, cu greață sau cu extaz într-o nouă oglindă a artei scenice.

Convulsia social-politică a zilei este un ferment al bulmăcelii la care se rezistă cu greu. Scena și omul de teatru, ca senzori foarte sensibili al unei alte realități, sînt apte să regenereze ordinea disarmonicului care este lumea teatrului? Să dea, adică, rost dorinței mele de a merge la teatru?

Mărturisesc că mi-e foarte greu să dau răspunsuri. Tot ce pot face este să mă gîndesc, să mă întreb în mod real despre cit de pregătiți sîntem pentru "șocol viitorului", care este o altă oglindă, unde vom căuta să aflăm răspunsuri.

Din punct de vedere critic și teoretic, dorința interogației asupra destinului teatrului e destul de palidă. Dar poate că ne vom întîlni mai des pentru a discuta o situație de criză. Poate că vom putea să ne stăpînim mai bine impulsul de a crede că, numai vorbind, spunem și adevărul sau, în orice caz, ceva foarte necesar, util.

Dar poate e nevoie să plătim o vamă timpului. E și aceasta o posibilă mistificare. De ce să nu gîndim, de ce să lăsăm să treacă timpul, de ce să nu încercăm altceva, în loc să ne menținem în firidele obișnuinței și ale umilinței de a ridica din umeri?

Am, uneori, sentimentul irealității: deși a intervenit în lumea noastră ceva esențial, pare că în viața noastră semnele curajului sînt mai palide.

Dar nu trebuie și teatrul să plătească o vamă timpului? Cum și noi, oamenii? Hieratismul bizantin al moralei noastre dinainte ar trebui să fle concurat, salvator, de o ridicare a privirii. Vorbele ajută în măsura în care sînt ajutate. De inspirație, de talent, de luciditate.

Dar și de voința de a nu risca să aduni cioburile pentru a-ți face podoabă nouă. Sufletește, ar fi un kitsch.

MARIAN POPESCU
10 Iulie 1990